

Received/Makale Gelis 30.11.2022
Published /Yayınlanma 31.01.2023
Volume/Cilt (Issue/Sayı) 7(26)
ss / pp 57-62

<http://dx.doi.org/10.37242/pejoss.4291>
Research Article /Araştırma Makalesi
ISSN: 2687-5640
pejoss.editor@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ÖZTÜRK

<https://orcid.org/0000-0001-9717-9999>

Haliç Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi / Grafik Tasarım Bölümü, İstanbul / TÜRKİYE

İNSANIN ANLAM ARAYIŞINDA SANATIN İZLERİ TRACES OF ART IN MAN'S SEEKING FOR MEANING

ÖZET

Yaşamı anlamlı kılmak, gereksinimleri karşılama uğraşısı, insanın var oluşundan günümüze değin süren zorlu bir çabadır. Yaşam enerjisini yoğunlaştırarak, içsel dünyayı rahatlatma ve amaçlarını gerçekleştirmek için yaratılan etkinliklerle sanat, anlam yüklü bir geleceği kurma arzusunu güçlendirir. Bilgi ve beceri gelişimi, özgür istençle yaşama katılmak, ortaklaşa bir yaşam değerliliğini sağlamak, çevre ve doğayı anlamlı etkinliklerle şekillendirmek isteyen insan, moral ve motivasyonunu sanatla güçlendirir.

İnsanın yaşamını anlamlandıran duygu ve düşünceler, sanat yoluyla duyarlı, sevgi dünyası gelişen, kalıcı değerleri içselleştiren arayışlarla şekillenir. İnsan yaşamı, anlam arayışıyla olgunlaşır, duygu ve düşünceler değerlenir. Bilişsel ve özgün bir dünya yaratımı, bilgi ve beceri gelişimini sanatla buluşturan anlayışlara yönelerek, bireyin duyarlılığı, bilinçliliği yükselir.

İnsanın kişiliğinin gelişimi, yaşamdaki anlam arayışı, bilgi, deneyim ve olgunlaşmayla yoğun duygu odağı oluşturur. Bilime, bilgiye ve sanata yönelme, değişime açık değerler edinme, sanatın işlevselliğiyle düşünsel, yazınsal, sözselle ve görsel yaratıcılığı geliştirir. Yaşamını anlamlı kılmak uğrunda insan; ne kadar çok bilgi ile donanırsa, değer duygularının yücelmesi, sanatsal etkinliklere katılımı, sanat izleyiciliği ve yaratıcılığı gelişir. Anlam arayışı, aynı zamanda mutluluk düşüncesini öne çıkarır. Film, roman, tiyatro ve müzik insanın hoşluk ve mutluluk arayışıdır. Değer davranışları edinme, güzel konuşma, hoşgörülülük gibi tavırlar, içsel dünyasını dışa yansıtırken çevresini etkiler, kültürel yapının değerlerini yüceltir. Bilinçli bir yaşam kurma çabasıyla sanat etkinlikleri, insan ruhunu zenginleştiren bilgiyi ve bilinci geliştirir. Yaşamı anlamlandırmada, kendisinin bilincinde olan bir yaşam kurma çabası, güzeli ve iyiyi arayış arzusudur. İnsanın yalnızlığını aşma isteği, anlam arama duygusuyla yoğunlaşır. Var oluş nedenlerini arama, sorgulama, araştırma ve çözüm üretmede, sanatın besleyici ve yaratıcı yönü, insanlığın geçirdiği değişik kültürlerle süreklilik sağlar.

Anahtar Kelimeler: Kültür, bilinç, sanat, anlam arayışı.

ABSTRACT

The effort to make life meaningful and to meet the needs is a challenging effort that has continued since the existence of human beings. Art strengthens the desire to build a meaningful future with activities created to intensify life energy, relax the inner world, and realize its goals. People who want to develop knowledge and skills, participate in life voluntarily, ensure a common life value, shape the environment and nature with meaningful activities, and strengthen their morale and motivation with art.

Emotions and thoughts that give meaning to human life are shaped by searches that are sensitive, a world of love develops and internalizes permanent values through art. Human life matures through the search for meaning, feelings and thoughts are valued. The individual's sensitivity and consciousness rise by turning to understandings that bring together the creation of a cognitive and original world, the development of knowledge and skills with art.

The development of a person's personality, the search for meaning in life, knowledge, experience, and maturation create an intense emotional focus. It develops intellectual, literary, verbal, and visual creativity with an orientation to science, knowledge, and art, acquiring values that are open to change, and the functionality of art. In order to make their life meaningful; the more knowledge they are equipped with, the higher their sense of value, their participation in artistic activities, their art audience, and creativity. The search for meaning also highlights the idea of happiness. Film, novels, theater, and music are human pursuits of pleasantness and happiness. Attitudes such as acquiring value behaviors, eloquence, and tolerance, while reflecting his inner world to the outside, affect the environment and glorify the values of the cultural structure. Art activities, in an effort to build a conscious life, develop knowledge and consciousness that enrich the human spirit. In making sense of life, it is an effort to establish a self-conscious life, a desire to seek the beautiful and the good. The desire to overcome one's loneliness intensifies with the feeling of searching for meaning. The nurturing and creative aspect of art provides continuity to the different cultures that humanity has undergone, in searching for reasons for existence, questioning, researching, and producing solutions.

Keywords: Culture, consciousness, art, search for meaning.

1. GİRİŞ

İnsanların, çevrelerini ve dünyayı anlama biçimlerinin değişime uğraması; güzellik, estetik değerlerinin farkına varmada üstün bir sezgi ve yaratıcılık gerekir. Sanat yapımcıları, doğaya yeni değerler katma uğraşında, yaşamın anlamını güçlendiren etkinliklerde bulunur. Estetik doyuma ulaşma arayışı, sanat etkinliklerini doğaüstü ilişkilerle anlam yaratma çabaları, doğaya kalıcı katkılar sunar.

İnsan elinin uzmanlaşması, alet olarak iş görmesi, özgül insan etkinlikleri, doğa üzerinde dönüştürücü tepkiyle üretimi ortaya çıkarmıştır. Diğer canlılardan farklı olan insan, oturduğu yerin görünüşünü, çevresini, iklimi, bitki ve hayvanları değiştirme gücüyle, doğaya yeni şekil vermeyi başarabilir. İnsan elinin başarısı, yeni alet ve makinelerin yapımıyla birlikte, beyninin gelişimi de pratik etkinlikler çerçevesinde, gerekli koşulları sağlayarak, bilinç düzeyini geliştirip, doğa yasalarını kavrayışı gerçekleştirmiştir. Makineler yapmayı başaran insan, yaşamını kolaylaştırmıştır. İnsanın tarih yapan anlayışı, bilgi ve iradeyle ve bilinçlilik düzeyinin artmasıyla olmuştur. Yaşam gereksinimlerinin üretimleri ve doğa kuvvetlerini insanların hizmetine sunma, üretim artışlarını gerçekleştirmiştir (Engels, 1979: 45-46). İnsanın anlam arayışı, haz ve özgürlük arzusu, tutkular içermekle birlikte, sorumluluk duyma isteğiyle, varlığının yaşama katkısına yüklediği anlamlar, somut gerçeklikle değerlere dönüşür. Yaşama anlam katma düşüncesi, insanın yaratıcı yeteneğini geliştirmeye, iş yapma gücünü artırmaya iter. Yaşamla sevgi ile bağ kurmak, çevresine doğanın tüm canlı ve cansız varlık değerlerine karşı sevgi duymak, anlamlı bir dünya kurma çabasını güçlendirir. Başarılı ve mutlu olma arzusu, bireylerin yaşamlarına anlam katma doğrultusunda güç katar.

İnsanın yaşamını sağlıklı biçimde sürdürmesi, her durumda kendini koruma arayışında uygun tepkiler geliştirmesini gerektirmiştir. Değişik olay ve durumlara karşı hazır olmak, insanlığın geçmişinde ve modern çağda, insanın hareket tarzı olmuştur. Bireylerin düşünsel ve psikolojik yetileri, üretim yapılarıyla birlikte değişerek, endüstri toplumunun gerektirdiği yaşam niteliğini, yeni olgularla oluşturmuştur. Günümüz insanı, sanayi toplumunun ulaştığı düzeye kendini uyarlamayı gerçekleştirme uğraşısındadır. İnsan, yaşamının tümünü, rasyonel biçimde planlayarak, içsel duyuş ve istemlerini gerçekleştirmede çözümler aramaktadır (Horkheimer,1994:121). İnsanın temel gereksinimlerinden olan yaşamına anlam yükleme; sanat ve bilime yönelmeyle birlikte kötü alışkanlıklardan uzak durma ve sorumluluk bilincini geliştirir. Adanmışlık düşüncesi, sanatsal, toplumsal ve ruhsal anlamda tavır ve davranışlar geliştirerek, kalıcı değerlere dönüşür.

İnsanlar, anlam dünyasındaki yaşam olaylarını, kuramsal değil, insani anlamda yaşarlar. Deneyimler insanın görüşleri doğrultusunda nitelik kazanırken, anlam arayışlarından kaçınılamaz. Gerçekliğe, yüklenilen anlamlar sayesinde ulaşılır. Yaşamın neye yaradığı konusundaki düşünceler; anlam arayışındaki insanların sorgulamaları, eylemler ortaya konularak yanıtlanır. Her insan, kendi yaşam anlamını, bilincindeki tutum ve hareketler, tutku ve tavırlarını alışkanlıklarıyla anlam bütünlüğüyle yansıtır. İnsanın kendisini ve dünyayı tanımlamasına yüklediği anlam, aslında yaşama yöneltilen bir anlamdır. Dünyada ne kadar insan varsa, yaşama dair o denli anlam vardır. Anlamlar arsındaki ortak doğruluk oranı, insanoğlunu gerçekliğin sırlarını çözecek anlayışa ve anlama ulaştırabilir. Doğrunun anlamı, insanları amaç ve hedeflerine ulaştırabilecek boyuttaki doğrudur (Adler, 2003: 13-14).

İnsan bilincinin tam olarak oluşmasında, insanın kendinin farkında olması ve kendini birey olarak bilmesidir. Ölüm bilinci, kendini bilmenin önemli bir parçasıdır. Algılar örgüsü, kişilerde, diğer varlıklar arasında bir varlık ve birey kavramını yaratmadıkça, bilinç oluşması ve yaşamın bir gün sona ereceği düşüncesi oluşmaz (Leakey & Lewin, 1999: 144). Bireylerin farklı isteklerini ve amaçlarını gerçekleştirme çabaları, kendilerini ölümsüz kılma, yaşamlarını anlamlandırma yönündeki etkinliklerinde başarılı olmaya yöneltir. Mutlu olmak, düş kırıklıklarına uğramamak için gösterilen tepkiler, bireyin kendisine ve çevresine dönük gelişmeyi sağlamak, sıradanlığı aşma düşüncesini şekillendirir. Yaşamı anlamlı kılma uğraşları, dürüstlük, çalışkanlık, güvenilir ve iyi olma vb. değerlerle yücelir.

Yaşamın gerçek anlamı, insanın çevresi ve toplumuna katkısına bağlı, sorumluluk duygusu ve iş birliği içerir. Atalarından elde ettiği mirası korumak, onlardan kalanların yaşama sunduğu katkıları geliştirmektir. Geçmiş dönemlere ait deneyimler; gelenekler, felsefe, bilim ve sanat gibi alanlarda elde edilen başarılarla, zorlukları aşma, geleceği kurma yönünden miras bırakılan tekniklerden yararlanmayla birlikte, insanlığın refahına katkı sunan, yaşamına anlam katan değerleri geliştirme görevini içerir (Adler, 2003:19). İnsanlar, yaşadıkları sürece zaman tüketirler. Zaman kavramının insan yaşamını sınırladığı gerçeğini düşünmeden, istemlerini erteleme yönünden hareket etmeleri, en

büyük yanılgılarıdır. Zamanın tüketildiği gerçeği doğrultusunda, hareket ederek yaşamı anlamlı kılan değerlere dönük eylemler gerçekleştirmek gerekir. İnsanın evrimi süresince geliştirdiği değerler, iyimser olma, dost edinme, yapıcı ve yaratıcılık, empatiyi içselleştirerek, değerli varlık niteliğinin insanla bütünleşmesi sağlanmıştır (Geçtan, 2003: 163). Gelişmeye ve değişime açık birey davranışları; öz eleştiri yapabilen, eleştirileri değerli bulan, başkalarının zekasından yararlanmaya dönüktür. Empati kurma erdemi; bireylerin daha anlamlı bir yaşama yönelmeleri, değer yargıları, bireysel ve toplumsal mutluluğu, eşitlik ve adalet duygusuyla, çağdaş anlamda bir yaşamı oluşturur.

Shakespeare, Cervantes, Tolstoy'un özgürlük ve onur düşüncesine dönük bir dünya algısı, her zaman özgür bir dünyanın nasıl yaratılması gerektiğini açıklar. Güzellikler, devrim yaratmayabilir. Gelecekteki devrimler ise güzelliğe gereksinim duyar (Camus, 2015: 227). İnsan, gördüklerinin ve algıladıklarının renklerini taşır. Yaşamla bağı oluşturan duygu ve düşünceleri, güzellik anlayışları, özgürlük ve onurlu davranma dürtüleri, anlam arayışına dönüktür. Yaşamın güzelliklerini ve renklerini duyumsatan, bütünlük oluşturan algılama düzeyleri, yaşamın anlamsal ve bütünsel güzelliğinin temsili ve yetilerin geliştirilmesiyle olanaklıdır.

2. ANLAM ARAYIŞINDA SANAT

İnsan yaşamı bunalımları içerir. Yaşam boyunca, bunalımlarla karşılaşmış aşma çabasında, çoğu kez bilinçli hareket etmeyerek, bunalımların farkında olunmayabilir. Yaşantıları yanlış algılama ve yorumlama, olayları kavrama süreçlerinde yanılarak, bilinen düşünme kalıpları içinde kalınabilir. Bunalımları yok sayma, belenmiş yaşam kesitlerinden kaçma eğilimidir. Bunalımsız yaşamın olamayacağı gerçeği, insanın bunalımlardan yana geniş bir ortam içinde olduğudur (Uygur, 1997:192). İnsanın anlam arayışı, bunalım çizgisinden uzaklaşma arzusu, yeteneklerini yaratıcı etkinliklere dönük kullanmayla birlikte, çevresini algılama, değiştirme ve yaratma isteğini, yaşamın anlamlılığını yücelterek erdemli, onurlu bir geleceği kurma uğraşısına dönüştürür.

Sanat, görüş ve seziş ifade eder. Sanatçının ürettiği resim ve imgelerdir. Sanattan tat alma çabası, insanın yüzünü sanatçının gösterdiği yöne çevirmesini sağlar. İzleyici, sanatçının gösterdiği hedefe yönelerek, kendinde sanatçının imgesini oluşturur. Sezgi, ufuk, yoğunlaşma, düşleme, buluş, betimleme gibi kavramlar, insan zihnine kavrayış değerleri aktarır. Sezgi olarak tanımlanan sanatsallık, her şeyden ve sanatın ayıt edildiği şeylerden güç kazanır (Croce, 2015: 39). Güzelliği ve çeşitliliği içselleştirme; bireylerin sanat etkinliklerinden haz alma ve duygu yoğunluğunu geliştirmede, benlik duygularının iyiye yönelmesini yücelten bir yapının oluşumunu sağlar.

Dewey'e göre sanat, felsefe ve estetik düş kurmanın önemli olduğu deneyimlerdir. Felsefenin sanattan öğrenecekleri olması; sanatı deneyim olarak, deneyimlenenin en dolaysız ve bütünselliği olarak görülmesidir. Sanat yapıtları, yüce ve yoğun deneyimleri konu yapmaktadır. Estetik deneyimler, düşsel olmakla birlikte, düş gücünün bilinçli deneyimlerle şekillenmesini oluşturmaktadır. Deneyimlerle kazanılan anlamların, bilinçle algılama gerçekliğine dönüşmesi; diğer bir anlatımla, anlamların etkileşime girebildiği eski ile yeninin, bilinçli uyumunun imgelemi ve düş gücü ürünleridir (Dewey, 2015b: 49). İnsanlar, gözlerinin gerçek önemini; görmek, bakmak olgularının farkındalığıyla daha iyi anlayabilir. Yaşamın gerçek anlamını sorgulama; anlama ve algılama yönünden yarattığı değer duygularını, yoğun bir duyumsama çerçevesinde, tüm güzellikleri barındıran düzeyde içselleştirerek yaşarlar.

Her sanatçının felsefi düşüncesi, yapıtını etkiler. Yazın sanatçılarının toplumsal sanat ürününde, geleneksel anlamlarla yüklü sözcük ve araçları kullanarak, plastik değerlerden yararlanan sanatçılara göre felsefeden daha çok etkilenirler (Dewey; 2015a:105). Sanat yapıtlarının insanlar üzerinde yarattığı etki, izleyenlerin bilincinde oluşturduğu değerdir. Sanatçının yaratisının amacı dışında, izleyicisinin duygularına aktaracağı, onların değer yönünden duyumsayıp, içselleştireceği anlamlar, geçmiş deneyimlerinin, değer yargılarını kapsayan özel algılamalarına bağlı bir durumdur.

Şiir, müzik ve plastik sanatlar, insanlar arasında yakınlık oluşturur. Üslup sezgisi olarak adlandırılan bu durum, insanların hareket birliğine girmeleri ve yakınlık isteğinin sonucudur. Karşılaşılan özgün durumları, yeniden yaratabilme yetisi, yaşamı anlamlı kılmaya dönük etkinlikleri çoğaltabilmektedir (Strauss, 1995: 17). Sanat izleyicilerinde oluşan yeni duyumsamalar, güzeli algılamada, ruhsal yapıyı güçlendirmede, insanın niteliklerini geliştirip olgunlaştırmada yeni açılımlara anlam kazandırır. Güzellik kavramının zaman içinde, toplumdan topluma değişim göstermesi kaçınılmazdır. Çağdaş insan, güzeli oluşturan değerleri, nitelik yönünden arayan, klasik güzellik kavramının dışında, yarar ve değer ölçüsünden değerlendirendir.

Sanat yapıtları, yeni bir dünya kurar. Dünyanın kimliğinin belirtilebilmesi, dünya doğasına ilişkin düşünceleri bozabilecek şeylere karşı, tetikte olmakla sınırlandırır. Dünya olarak bilinen ya da bilinmeyen şeyler, bireylere eklenmiş, saf düşünmüş değildirler. Aslında içinde yaşanan, rahat edilen evler, gözle görüp dokunulanlara kıyasla, varlık içinde değerlendirilen “dünya”, görülebilen bir nesne değildir; insanın doğumuyla ölümü arasında, nimet ve kötülük yolları varlığa dönüşüp durdukça, bağlı olunan, nesne dışı şeylerdir. Öz benlikle ilgili tüm geçmiş kavramların yansması, bireylerce terk edilerek, yeni sorgulamalarla, yeniden ortaya çıkararak bir dünya oluşur. Cansız varlıkların böyle bir dünyası yoktur. Bitki ve hayvanlar, böyle bir dünya kuramazlar. Oysa bir köylü kadın, varlıkların, olanların açıklığı içerisinde bir dünyada yaşar. Güvenirlik içinde bu dünyayı özgür kılma çabası, tüm olanların yavaşlığı, aceleciliği, uzaklığı, yakınlığı ve genişliği, darlığı hissederek aşılır (Heidegger; 2015:142-143). Yaşamda anlam arayışı, özgürlük, güçlülük, bilinçlilik çerçevesinde, değer kavramlarını içselleştirmeye birlikte, fiziksellikten öte olgun, dinamik, değişime açık, bir arayışı da içerir. Sanat, insanın yaşamına kattığı düşünsel ve duygusal boyutla, bireylerin iç dünyalarını güzelleştirip dışa yansıtan, dış görünüşten daha anlamlı bir güzellik olgusu oluşturur.

Heidegger, sanat yapıtının büyüklüğünü, yıkıcılık, yok edicilik ölçüsüyle açıklar. Sahicilik hazır olanlarla yeni var oluşun ayrımıdır. Emek ile yaratılan dünya ve onun çevresi, ne de güncel olarak evlerdeki yaşamı duyumsatan, el altındakiler gibi tutulan tüm varlıkların var olması gibidir. Dünya her zaman bildik olmayabilir. Yeni bir dünya kurmada doğal olan, el altında bulunanların reddi ile yeni arayışlara yönelmedir (Taminiaux, 2015: 198-199). İnsanın yeniyi bulma ve yaratma isteği, bilinenlere güçlü değerler katma arayışıdır. Empati, karşı bireylerin duygu ve düşüncelerini algılama, kendini onun yerine koyabilmedir. Empati duygusunun gelişimi; insanı güzelleştiren, yaşamın anlam pratiğini empati yeteneğiyle şekillendiren, düşünce ve duyguların, sanatsal yaratımların topluma aktarımıyla, bireylerin içselleştirmesine bağlı yaşamdaki yeri güçlendirir.

Sanat yapıtlarını algılamak, yapıtların sanat değerinin yüksekliği ve sergileme yönünden, değerinin bilinmesi gereklidir. Yapıtların, teknik beceriyle farklı yöntemler kullanılarak yeniden üretimi ve sergilenmesi; gerçek niteliğinin kaymasına, doğasının nitel bir değişim göstermesine dönüşür. Fotoğraf olarak sergileme değeri, sanatsal değerinin yüksekliğini zedeler (Adorno, 2015: 206). Sanat, ideolojik yapıları içerir. Doğru olanı yapma, uygarlığa katkı ve ben merkezci anlayışı dışlayan üstün değerler bütünüdür. Sanatçılar, yaratıcı yetiyle, toplumsallığa yönelerek anlamlılığı ve duyarlılığı ilkelere dönüştürürler.

İnsan yaşamı, kitaplara benzer. Kitaplardaki harfler, davranış biçimleri gibidir. İnsanın yaptıkları, öğrendikleri, sözlerinin dışında davranış biçimleri de diğer insanların ilgi odağıdır. Yaşam, davranışlar ortamı ve gözlem laboratuvarı olarak ele alındığında, bu gözlemi en iyi yapan sanatçılardır. Çoğu kez, sıradan insanların gözden kaçırdığı görünüm, sanatçıların gözlem konularını oluşturur. Çevredeki görünümleri, sanatçı gözlemiyle değerlendirmek, bilim adamlarının gözlemciliği gibi olmasa da sanatçının duyarlı tavrı, yaptığı gözlemler, neyi arayıp bulmaya çalıştığının bilincindedir. Sanatçının bilinçli öngörüsü, aradığını bulma yetisi, bulduğunu doğrulama çabasıyla sonuçlanır. Yaşamın sunduğu tedirginlik ve alışkanlıklar, insanı güçlü ya da güçsüz ve tutsak kılabilir. İnsanoğlunun alıştıklarıyla kurduğu özdeşlik ve yakınlık, bir olma olgusunu yaratır. Alışkanlıkların yıkım yaratmadığı sürece, sorun yaratmayacağı bilinmelidir. Sanatçı olmayan insanlar, alışkanlıklarının esiridir. Sanatçılar, sıradanlığı aşan, duyarlı bir heyecanla yaratıcılığa yönelir. Sanatçının gözlemlerindeki yaratısını ortaya koyarken, duygusallığı heyecanla örülmüştür (Timuçin, 1992: 15-16). Yerleşik kültürün, değişim göstermesinde sanat ve sanatçının çabaları, etki unsurudur. Sanat, iyiyi ve güzeli yaratma, farkındalığı artırma işleviyle, insana dokunan kültürel yapıyı genişleten, yaşamsal bir değer olarak özgürlüklerin gelişmesi, uygarlık düzeyinin artması, çağdaş toplumun oluşmasına katkı sağlar.

Bacon sanatı, doğaya eklenmiş insan olarak tanımlanmaktadır. Doğa, sanat etkinliklerinin hammaddelerini sağlayan ve insanlar tarafından bu maddelerin şekillendirilmesi, ruhsal gereksinimlerini karşılamak üzere düzenlemeleri içerir (Maurois, 1997: 45). Dünyaya ve insana saygılı birey olma, uygar insanın en önemli göstergesidir. Edebiyat, güzel sanatlar ve bilim alanında, insanın el ve düşünsel becerilerinin yaşama katkısı, sanat etkinlikleriyle daha da belirginleşir. Edebiyat alanına ilgi duyan, müzik ve resim merakı ve el becerileriyle, bilimsel alana katkı sunan, değer yaratan bireylerin yaşamı, anlamlı bir dünya kurma başarısıdır.

Tiyatro, nesnellığın yazın bağlamında benimsenme ürünüdür. Tiyatro sanatı, izleyicisinin yazınsal bir eserle karşılaşması durumudur. Morris’e göre sanat yapıtından alınan mesaj, yapıtın içinde var olan bir

durumun, nesneye ilişkin yazınsal sanat deneyimini, izleyiciyi de kapsayan bir sanata dönüştürür (Fried, 2015: 280-281). Sanat yapıtları, sanatçıların ürettiklerinin, toplumla buluşması sonucu, izleyenlerine verdiği haz, sanatçının duyumsadığı duygu ve heyecanın yansıttığı algı ölçüsünde başarılı sayılır.

Görsel sanatları ilgilendiren sanat dalları, sinema filmlerinin oluşmasında işlevsellik içerir. Sanat filmleri, derin bağıntılar yaratma konusunun ötesinde, yönetmenin filme konu olan olayları, kendi anlayış düzeyiyle sunması sanatsal yapıyı güçlendirirken, yaratısı olan filmin sanat yapıtı olduğu düşüncesi izleyici gözünde bir yaşam kesiti oluşturmasına bağlıdır (Eroğlu, 2019: 46). Film izleme, kitap okuma, konser izleme, resim ve yontu sergisi, müzik dinletisinde duyumsanan haz; bilgi ve bilince dokunuşu, yaşamı renklendirip anlamlı kılan güzellik ve estetik değer duygularını kapsayan, insanın kendi kendine eğitimini gerçekleştiren yaşamsal, anlamlı olgular içerir.

Modernizm, öncü denilen ‘özgün’ söylemiyle adlandırılan unsurlardır. Modernizm oluşumunu sağlayan özgün sanat etkinlikleri, dar çerçevede değişik kurumlarca desteklenir. Özgünlük teması; köken, kökler, sahicilik kavramlarını içerir. Müzeci, tarihçi ve sanat yapıtları, özgünlük temasını, söylem ve uygulama alanında kullanırlar (Krauss, 2015: 271). Sanat ve felsefe, birbirlerine benzer gerçeklikler içerir. Gerçeği arayış çabası, dünyayı ve evreni algılama, görsel sanatlarla farkındalık yaratmada önemlidir. Dünyadaki tüm sanat izleyicilerinin farkındalığını sınırlayan, yönlendirmeler söz konusudur. Sanat, bu tür yönlendirmelere alet olduğu sürece, işlevinden uzaklaşmış olabilir. Kandinsky’ye göre sanatta yitirilen ve içi boşaltılan, özetle kaybedilen çok önemli değer noktaları, yeniden canlandırılıp insanlığa sunulması gereken olgulardır (Eroğlu, 2019: 22-23). İnsan ilişkilerinin şekillenmesinde, sanatsal ve entelektüel bilince ulaşma çabaları, anlam yaratıcı değerleri içselleştirerek, deneyimlerle güçlenir. Sanat yapıtları, insanın kültürel gelişimini, olgunluğunu, iletişim kurma yeteneğini, yaşama anlam katan çözüm odaklı öğrenme arzularını değiştirerek geliştirir.

Geleneksel anlatımla sanat, tümüyle kalpten ve beyinden doğar; sanat parıltısı, eserin tamamlanmış durumuyla sergi salonlarına getirilir. Günümüzde bu durum yerini, niteliğini, içerik ve görünüm anlamını yitirerek, içeriğin görünümü ve bilinen coşkusu sıradanlık içermektedir. Galeri ve müze anlayışı dışında sergileme alanı, yapıtın tasarlanıp gerçekleştirildiği ortamlara taşınarak, daha çekici bir durum yaratılmıştır. Atölyenin romantik havası, galeri ve müzelerde olduğu gibi bir gün yitebilir; oysa müze ve galeri sonsuza değin aynı işlevi görecektir (Kaprow, 2015: 298). Müzeler kapatılan sanat yapıtları, tutukevlerindeki insanlar gibi tutsaktır. Nesnelere ve dış dünyadan izole bir yüzeye dönüşmüştür. Müze ve galerilerdeki sanat yapıtları, estetik bağlamda bir tür dinlenme ve bekleme dönemindedir. Sanatı toplum kesimlerinden ayırmak, tüketime hazır halde bekletmek, gözü doyuracak bir yem ve mal düzeyine indirgemektir (Smithson, 2015: 316). Sanat yapıtları, yaratıcısının estetik kaygılarını taşıyan, üretilen yapıtın toplumsallığa yarar sağlama ve paylaşım arzusuyla dile getirilir. Sanatsal güzellikler, izleyen, dinleyen, okuyan bireylere duygu aktarma, imgelerle çağrışımlar yaparak, içsel güzelliğin dışa aktarımı, farkındalığa varma, yaşamdaki anlamsal derinliği kavramayı sağlar.

Sevgi ve güzelliğin, yaşamın anlamını derinleştiren yapısı, şiirselliğin yarattığı çağrışımlar, bireylerin duygu ve düşüncelerini yoğunlaştırır, yaşamdan tat alma duyumsamasını harekete geçirerek, haz duygusunu güçlendiren anlamı yaratır. Sanatsal güzellikler insana dokundukça, anlamsal izlerle benliklere yansır. Bilimsel doğruları içselleştiren yapıyla birlikte sanatsal etkinlikler; romantik, şiirsel ve estetik değerlere özgün, özgür yaşam anlayışını, geleceği kurma çabasını, nitelikli değerleri öne alan somut olgular gerçekleştirir.

3. SONUÇ

Yaşamı anlama dönük amaçlarla sürdüren insan; haz, güzellik, doğruluk ve refah algısıyla, kendine ve toplumuna yararlı olmayı hedefler. Bireyler, kendilerini tanıma, uyum ve empati kurma, yararlılık duygusunu güçlendirerek anlam arayışını sürdürürler.

Günümüz insanının anlam arayışı, yaşama tutunma, zorlukları ve acıları aşma çabasına ilişkin duygu ve düşüncelerini değerli kılan, ruh sağlığını güçlendirme çabalarıdır. Bireylerin yaşama dair anlam arayışları, insanın var oluş öyküsüne değerler katarak, güç kazanır. Sanat, insanın iç dünyasına sevgi katar, kendini, çevresini, doğayı ve dünyayı değerle bütünleştiren yaratıcılığını güçlendirir. Umutlar ve güzelliklere dönük anlamlı bir yaşam kurma çabası; sanatsal özü kapsayan, insanlar arasında değer ve anlam aktarma görev ve sorumluluğu birlikteliğinde barındırır.

Zihinsel, bilişsel gelişim süreçlerinde, sanatın yaşamı şekillendirmedeki aktif rolü, iletişimi güçlendirme ve insana dokunmadaki işlevi, anlam arayışındaki etkinliğini belirler. Sanat, yaşamla bütünleşerek, insanın mutluluğunu, duyuşsal, düşünsel ve bilişsel gelişimini etkinleştirir. Sanatsal yargılar, sorgulayıcı, iyiye ve güzele ulaşmayı arzulayan, estetik değerlerin güçlü insan kavramına evrilme sürecini tetikler. Tiyatro, resim, yontu, müzik gibi tüm sanat alanları, doğrudan insana, zihinsel ve bilişsel gelişimine etki ederken, insanın anlam arayışının taşıyıcı rolleri üstlenmesinde belirleyicidir. Sanatsal değerlerin, yaşamın tüm alanlarında egemen olması, bireylerin içsel dünyalarını etkilemesi, insana özgü esin kaynağı oluşturarak, yaşanılır bir dünya, çevre ve doğa duyarlılığını anlamlaştıran düzeyli bir yaşam olgusunu gerçekleştirir.

KAYNAKÇA

- Adorno, T. (2015). Benjamin'e Mektup. (Çev., Nazım Özüaydın). Mehmet Yılmaz (Haz.), *Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı* içinde (s. 204-212). 3. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Adler, A. (2003). *Yaşamın Anlamı*. (Çev., Ayşen Tekşen Kapkın). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Camus, A. (2015). Yaratma ve Devrim. (Çev., Nazım Özüaydın). Mehmet Yılmaz (Haz.), *Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı* içinde (s. 221-227). 3. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Croce, B. (2015). Sanat Nedir. (Çev., Nazım Özüaydın). Mehmet Yılmaz (Haz.), *Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı* içinde (s. 37-47). 3. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Dewey, J. (2015a). Eleştiri ve Algılama. (Çev., Nazım Özüaydın). Mehmet Yılmaz (Haz.), *Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı* içinde (s. 79-111). 3. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Dewey, J. (2015b). Felsefeye Meydan Okuma. (Çev., Nazım Özüaydın). Mehmet Yılmaz (Haz.), *Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı* içinde (s. 48-78). 3. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Engels, F. (1979). *Doğanın Diyalektiği*. (Çev., Arif Gelen). 5. Baskı. Ankara: Sol Yayınları.
- Eroğlu, Ö. (2019). *Bütünsel Sanat Algısı ve Bugün Sanat*. İstanbul: Tekhne Yayınları.
- Fried, M. (2015). Sanat ve Nesnelik. (Çev., Nazım Özüaydın). Mehmet Yılmaz (Haz.), *Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı* içinde (s. 274-294). 3. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Geçtan, E. (2003). *İnsan Olmak*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Heidegger, M. (2015). Sanat Yapıtının Kökeni. (Çev., Nazım Özüaydın). Mehmet Yılmaz (Haz.), *Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı* içinde (s. 112-182). 3. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Horkheimer, M. (1994). *Akıl Tutulması*. (Çev., Orhan Koçak). 3. Baskı. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kaprow, A. (2015). Kurgular, Çevreler ve Oluşumlar. (Çev., Nazım Özüaydın). Mehmet Yılmaz (Haz.), *Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı* içinde (s. 295-305). 3. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Krauss, R. (2015). Öncünün Özgünlüğü. (Çev., Nazım Özüaydın). Mehmet Yılmaz (Haz.), *Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı* içinde (s. 264-273). 3. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Leakey, R. & Lewin, R. (1999). *Göl İnsanları Evrim Sürecinden Bir Kesit*. (Çev., Füsün Baytok). Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.
- Maurois, A. (1997). *Yaşama Sanatı*. (Çev., Cemal Aydın). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Smithson, R. (2015). Kültürel Kapatılmışlık. (Çev., Nazım Özüaydın). Mehmet Yılmaz (Haz.), *Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı* içinde (s. 315-318). 3. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Strauss, C. L. (1995). *İrk, Tarih ve Kültür*. (Çev., Haldun Bayri, Reha Erdem, Arzu Boyacıoğlu, Işık Ergüden). 2. Baskı. İstanbul: Metis Yayınları.
- Taminiaux, J. (2015). "Sanat Yapıtının Kökeni"nin Kökeni. (Çev., Nazım Özüaydın). Mehmet Yılmaz (Haz.), *Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı* içinde (s. 182-203). 3. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Timuçin, A. (1992). *Gerçekçi Düşünce Gerçekçi Sanat Denemeler*. İstanbul: İnsancıl Yayınları.
- Uygur, N. (1997). *Bütün Yapıtlarına Doğru Bunalımdan Yaşama Kültürü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.